

KRÉTA ZEMĚ BOHŮ

Za přístavy a plážemi s bílým pískem Kréty leží země bohatá na historii a mýty, domov božstev a příšer od Minotaura až po samotného boha hromu Dia. Vydáváme se na výpravu po stopách legendárního dědictví tohoto ostrova.

TEXT: **CHRISTA LARWOODOVÁ** [@clarwood](#)
FOTOGRAFIE: **MATT MUNRO** [@mattmunrophotos](#)

V časných ranních hodinách jsou budovy v pastelových barvách podél do oblouku zatočeného přístavu Hania přikrášleny zlatým světlem a každá z nich má svůj obraz v jemně se měnících vodách zálivu. Je tam ticho, jen pár zaměstnanců taveren rozkládá židle a muž s šedým vousem se brodí po stehna ve vodě, pomocí háku chytá ježovky s lesknoucími se černými ostny a hází je do svého kbelíku.

Pohled na toto nábreží na severním pobřeží Kréty naznačuje jednu stranu historie ostrova, příběh o dobývání a okupaci. Kostel s meruňkovou kupolí na břehu vody byl mešitou, jelikož zde od 17. století vládli Osmani – dodnes nese jizvy po svrženém minaretu. Stovky let předtím měli Benátčané na starost stavbu barevných skladišť u přístavu, která jsou nyní domovem butikových hotelů a luxusních restaurací.

Ale jak se toulám za přístav, odhaluje se skutečná povaha krétské minulosti – mimořádná historie sahající až k úsvitu západní civilizace. Ulice Hanie jsou posety skromnými vykopávkami, které zobrazují pozůstatky Mínojské říše, velmoci Středomoří během

doby bronzové (asi 2700 až asi 1450 př. n. l.).

Toto byli první pokročilí lidé v Evropě, kteří vyvinuli jedinečný systém písma, postavili sofistikované paláce a řídili zlatý věk prosperity, který trval více než 500 let. A právě o této pokročilé éře na Krétě vyprávěli velikáni jako Homér, když položili základy řecké mytologie.

Kréta je dějištěm mnoha velkých řeckých mýtů. Plavil se sem Odysseus, pracoval zde Herkules, a právě z krétských útesů se Ikaros vznesl na křídlech z perí a vosku. Zde se hrdina Théseus utkal s hrůzostrašným Minotaurem s býčí hlavou. A král řeckých bohů Zeus (vládce mocného blesku a ještě mocnějšího sexuálního apetitu) se údajně narodil na Krétě. Místní vám samozřejmě potvrdí, že zde vyrostl, jedl kvalitní místní med a pil mléko božské kozy.

Můj plán je přejít tento ostrov a prozkoumat jeho mýty, ale když se o tom zmíním před dámou v pekárně v centru, vysloužím si zvednuté obočí a ironický úsměv. „Hodně štěstí,“ říká a podává mi krabici s pečivem plněným špenátem. „S každíčkým kouskem Kréty je spjatý nějaký mýtus. Pokud se je pokusíš najít všechny, budeš tu hodně dlouho.“ ➡

Řecká pravoslavná církev
Trimartyri v Hanii.
VPRAVO SHORA:
Příjezd do Bílých hor;
nápís u Železné brány

KRÉTA – ZEMĚ BOHŮ

Průvodkyně Nikki
Stavroulaki překračuje
řeku před Železnou
branou v roklí Samaria
PŘEDCHOZÍ STRÁNKA:
Pohled na Egejské moře
z přístavu Hania

„MYTOLOGICKOU SLÁVU
TOMUTO REGIONU
VYSLOUŽILA MÍSTNÍ
NYMFA DÍKY
KRATIČKÉMU POMĚRU
S BOHEM SVĚTLA
A HUDBY APOLLÓNEM.“

Jedu na jih sluncem prohrátou krétskou krajinou. U silnice se to hemží žlutými květy janovce zlatého a včelího máku a za nimi se linou háje pomerančovníků poseté zářivými plody. Před námi se rýsují Bílé hory, pojmenované podle jejich přízračné bledosti a sněhových čepiček, které se na nich drží navzdory časnému letnímu vedru. Právě vysoko mezi těmito vrcholy se krajina láme do rozeklané trhliny, která se táhne téměř dvacet kilometrů směrem k jižnímu pobřeží, to je soutěska Samaria.

Tyčící se stěny soutěsky byly vytesány po tisíciletí potokem, který se stále řítí po skalách dolů, a jeho křivky nyní kopíruje pěší cesta ze světlých kamínků. Místní průvodkyně Nikki Stavroulaki se tudy

prochází často a jejím hbitým nohám složitý terén nedělá sebemenší problém. „Miluji to, protože pokaždé, když si všimnu něčeho nového, je to jiný pocit,“ říká s nadšením.

Cesta se vine strmě dolů a přes vrzající klády přechází přes potok tam a zpět. Strmé vápencové útesy nahoře mění barvu ze světlounce růžové na žíhanou šedou a zlatou. Nad šuměním vody je slyšet hučení – to si roje včel hodují na fialových květech divokého tymiánu, který roste mezi skalami. V tichých chvílích, jako je tato, je vám na prsto jasné, proč soutěska ohromila dávné návštěvníky a inspirovala je k vytvoření příběhů o hravých nymfách vynořujících se ze skal, řeky a stromů.

Mytologickou slávu tomuto regionu vysloužila místní nymfa díky kratičkému

poměru s bohem světla a hudby Apollónem. „Přišel na místo zvané Tarra a zamiloval se do Akakkalis, krásné nymfy,“ říká mi Nikki. „Strávil s ní noc, ale měl se tak krásně, že se zapomněl ráno probudit. Slunce nevyšlo, dokud se neprobudil, a byla to nejdelší noc, jakou kdy lidstvo poznalo.“

Dostáváme se k bodu známému jako Železná brána, kde se stěny soutěsky vtahují tak těsně, že mezerou hvízdá vítr. Nikki se vydává po úzkém dřevěném chodníku a ukazuje na hornatou krajinu, která nás vítá na druhé straně. „Takové mýty nám říkají něco o přitažlivosti místa,“ dodává. „Lidem, kteří ty příběhy vyprávěli, byl význam jasný – toto místo samo o sobě bylo tak výjimečné, že svedlo i bohy.“ ➡

Paraskevas drží táč s baklavou v rodinné pekárně v Rethymnu
NAHOŘE: Pohled na pobřeží ze silnice poblíž Rethymna

Cesta přes severozápad stínem zelených údolí mě přivádí zpět na severní pobřeží a do přímořského města Rethymno s pís-kovcovou pevností a křížovým šrafováním štíhlých uliček. I zde existují mýty – někteří vědci se domnívají, že starověké fosílie trpasličích slonů nalezené v nedalekých jeskyních mohly inspirovat příběhy strašlivých Kyklopů, ale já jsem na stopě novějším legendám.

V bývalém benátském sídle v srdci starého města rozválí 52letý Paraskevas Chatzi-paraschos bledé těsto až do tenoučkého plátu a rozvlíní ho jako prostěradlo přes obrovský dřevěný stůl. Brzy ho pak začne překládat přes sebe, čímž se vytvoří nespočet vrstev těsta filo, které se zapéká do slavné baklavy. U vchodu jsou vyskládané zlaté řady tohoto pistáciového pečiva. V každém kousnutí na vás čeká křupavá, ořechová slast a stékající med.

Paraskevas se naučil řemeslo od svého otce Giorgia, který sám strávil 73 let zdokonalováním své techniky. „Neexistuje jediný recept,“ říká Paraskevas a znovu do pečiva odborně bouchne zápěstím. „Mění se v závislosti na počasí a vlhkosti. Jednou je potřeba přidat trochu soli, nebo ho nechat odpočinout pod vlhkou utěrkou. Je to skutečně dílo na celý život.“

Tento rodinný poklad je ceněný v celém Rethymnu a nejlepší místní kuchaři ho používají, aby jemné křupnutí přidali i do svých vlastních jídel. Putuji ulicemi lemovanými obchody prodávajícími syrové mořské houby a vyřezávané olivové dřevo a mířím do Avli, živé restaurace se zastíněným nádvořím překypujícím květy. Zde jsou křupavé tenké plátečky těsta od Chatziparaschose omotány kolem jemného lilku s mátou a pikantním sýrem gruyère. Dávám si to s dekonstruovaným bramborovo-sýrovým boureki a fialovými kvítky slézu a jako přílohu mám květy cukety světlé jako pírko plněné kozím sýrem.

Kréta je známá svými výjimečnými produkty a místní hrdost je obrovská. Když se číšníci zmíním o svém zájmu o mytologii ostrova, dáma od vedlejšího stolu se nakloní, na hrudi se jí houpe zlatý náhrdelník a ukáže na můj talíř. „Jaký další důkaz potřebujeme, že Zeus vyrostl na tomto ostrově?“ ptá se s úsměvem. „Krétské jídlo je prostě božská strava.“ ➡

Oběd v Rethymnu
 Níže: Památky a zajímavosti z celého města

Nápis v restauraci v Rethymnu
 Níže: Tradiční oběd v taverně včetně typického řeckého salátu

Palác v Knossu, kdysi
centrum mínojské
civilizace, byl částečně
rekonstruován
VPRAVO: Divoký krétský
eben u Rethymna

„JE MOŽNÉ, ŽE PRÁVĚ
ODSUD POCHÁZÍ
LEGENDA
O MINOTAUROVI:
MUŽI S HLAVOU
A RAMENY BÝKA,
KTERÝ SI
POCHUTNÁVAL
NA LIDSKÉM MASE.“

O smdesát kilometrů na východ od Rethymna leží pozůstatky velké mínojské stavby, paláce Knossos. Až do 19. století znali místní obyvatelé místo jako nevýrazný kopec porostlý olivovníky, ale pečlivé vykopávky odhalily, že zde bylo centrum Minojské říše.

Dnes je zřícenina odhalena, kamenné základy a rozpadající se zdi jsou zalité slunečním světlem. Jedinými obyvateli jsou pávi, kteří hlídají po obvodu a jejichž pronikavé výkřiky se rozléhají mezi kamenným zdivem. Palác byl zničen při požáru ve 14. století př. n. l., ale na obnovených částech jsou vidět pozoruhodné fresky s jasnými vzory skákajících delfínů a útočících býků. Terakotové trubky mezi budovami přiváděly k obyvatelům čerstvou pramenitou vodu a archeologové zjistili, že mínojská královna měla dokonce splachovací záchod, který je považován za první na světě.

Místní průvodkyně Katerina Tsagaraki mě tu provádí a ve splývavých modrých šatech je navzdory prachu a horku naprosto

okouzluje. Nasměruje mě do doširoka otevřeného prostoru, který byl kdysi hlavní arénou, kde křičící davy sledovaly mladíky, jak skáčou přes útočící býky. Vědci se domnívají, že to mohl být původ legendy o Minotauru, muži s hlavou a rameny býka, který si pochutnával na lidském mase. V mýtu byli athénští mladíci obětováni Minotauru, dokud ho nezabil statečný hrdina Théseus.

„Tady vidíte, co se zrodilo ve fantazii lidí,“ říká Katerina, „že sem byli Athéňané posláni, aby se sežrala minotauri příšera, když ve skutečnosti šlo o skákání přes býka. Snad jediným, komu se to povedlo, byl mladý muž jménem Théseus. A tak se legenda předávala, z generace na generaci, až se dostala do dnešní doby, kde je sepsaná skoro jako pohádka.“

Pro Katerinu jsou tyto příběhy více než mýty, jsou součástí krétské identity. „Je to v krvi Kréťanů,“ říká s hrdostí. „Vždy jsme měli svůj vlastní charakter, své vlastní tradice, své vlastní zvyky a ctili jsme svého vlastního boha Dia. Tyto mýty jsou naší historií.“ ➡

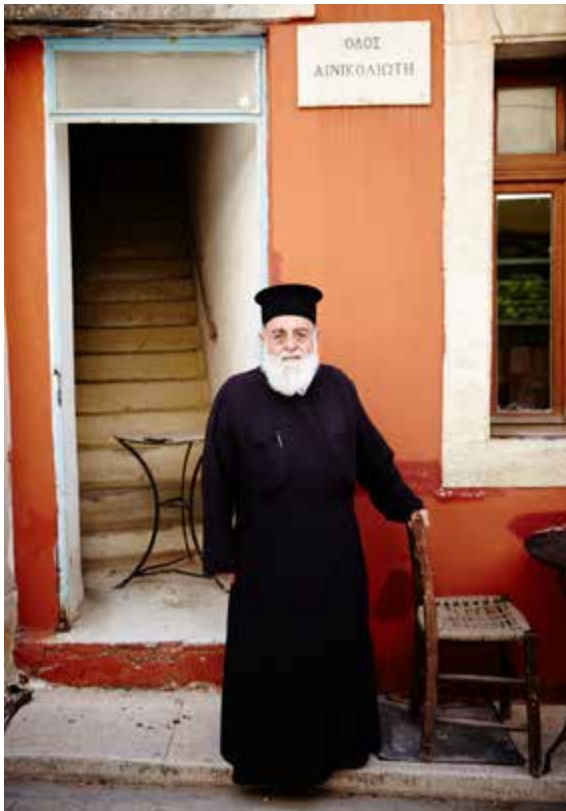
Podle legendy se Zeus narodil v jeskyni, skryté před zraky svého kanibalského otce Kronose. Kréta má jeskyní mnoho, ale je zde jedna vysoko v pohoří Dikti, která je považována za nejpravděpodobnějšího kandidáta. Vydávám se na jihozápad od Knossu po strmé, zakřivené silnici lemované divokým růžovým oleandrem k okraji náhorní plošiny Lasithi, kterou obklopuje srpek hor. Pokud bych náhodou byla na pochybách, cedule u silnice hlásá: „Vítejte v rodišti Dia a na počátku Evropy.“

K jeskyni Dikteon vede strmá cesta vzhůru, po které se musíte vydat jedině pěšky po stezce z kamenů obroušených bezpočtem nohou do železně modrého lesku. Strmé stěny zeleně tečkovaného skalního masivu se pak rozdělují a odhalují vchod do jeskyně, jako by se samotná hora pohnula a otevřela svůj divoký chřtán. S každým krokem dolů do jeskyně teplota klesá a letní vedro je v okamžiku zapomenuto.

Před námi je děsivé bludiště mimozemských tvarů a nekonečné temnoty. Zelené krápníky visí od stropu jeskyně k podlaze jako mohutné, pokroucené kořeny. Jeskyně je hluboká, sahá daleko z dohledu a všude je vlhko. Je možné, že v polostínech těchto skal zahlédnete nejružnější bohy a monstra. Dnes jeskyni osvětlují elektrická světla, ale velmi snadno si představíte, jak ti, kdo sem přišli v dávných dobách, nahlíželi do tmy s blikající pochodní v ruce a považovali jeskyni za místo, které je nejlepší nechat bohům.

Vynořím se na světlo a kochám se výhledem přes náhorní plošinu, širokou mozaiku úhledných polí a sadů posetých větrnými mlýny. Moje cesta oficiálně skončila, ale mýty o této zemi pokračují. Možná právě v této krajině řádil začarovaný býk boha moře Poseidona? A dále na východ musí být místo, kam Zeus unesl fénickou princeznu Europu, do které se zamiloval. Slyšela jsem také, že za jižním pobřežím leží ostrov Hrysi, který možná byl tím rájem s bílým pískem, kde zůstal Odysseus okouzlen nymfou sedm let.

Vzpomínám si na přátelské varování, které jsem na začátku cesty dostala od místní pekařky: že objevení všech místních mýtů může trvat velmi dlouho. Když tady stojím a celou Krétu mám u nohou, zdá se mi, že existují mnohem horší způsoby, jak strávit život, než hledat legendární příběhy tohoto ostrova a pomáhat jim vydržet o tisíc let déle. ☺

Cestu **CHRISTY LARWOODOVÉ** podpořila Řecká národní turistická organizace. Spisovatelka se zájmem o klasiku je také spolu-moderátorkou BBC The Travel Show.

Větrné mlýny a kostel na náhorní plošině Lasithi, na cestě do hor
VLEVO SHORA: Řecký ortodoxní kněz stojí u silnice; jeskyně Dikteon připomínající katedrálu

PUSŤTE SE DO TOHO KRÉTA

JAK SE TAM DOSTAT

Z Prahy můžete letět do Héraklionu. Dostanete se tam za necelých 5 hodin s jedním mezipřistáním v Aténách kolem 280 €/7 000 Kč. Stejně dlouho potrvá i cesta do Hanie, jen vás vyjde ještě o malinko levněji (s jedním přestupem je cena kolem 240 €/6 000 Kč), skyscanner.cz

JAK TAM CESTOVAT

Největší svobodu a flexibilitu vám zajistí vypůjčené auto. V odlehlých venkovských oblastech jezděte opatrně, protože okraje silnic mohou být po silném dešti nestabilní, a pokud je to možné, vyberte si malé vozidlo, protože řízení a parkování v centru starého města v Heraklionu může být obtížná a ošemetná záležitost (od 12 €/300 Kč za den; rhinocarhire.com).

KDY VYRAZIT

Na Krétě je teplo na jaře a na podzim, takže se vyhněte letním davům a vydejte se sem v květnu/červnu nebo září/říjnu, abyste si užili to nejlepší z ostrova. Náš tým cestoval v červnu, kdy byla krajina pokryta spoustou krásných květů.

DALŠÍ INFORMACE

Ponořte se do historie Minojců a moderního boje o rozluštění jejich jazyka s knihou The Riddle of the Labyrinth od Margalit Foxové (12,50 €/330 Kč, Megaknihy, pouze v angličtině). Při plánování cesty nezapomeňte na našeho průvodce Krétou (14 €/350 Kč; megaknihy.cz). Podívejte se také na oficiální webové stránky turistického sdružení, visitgreece.gr a incrediblecrete.gr.

KLÍČK MAPĚ

- 1 Jeskyně Dikteon
- 2 Vínarství Douloufakis
- 3 Pláž Elafonisi
- 4 Hania (Chania)
- 5 Hrysi (Chrissi/Gaïdouronisi)
- 6 Iraklio (Heraklion)
- 7 Knossos
- 8 Rethymno
- 9 Soutěska Samaria
- 10 Pláž Vai

NEJLEPŠÍ PLÁŽE KRÉTY

Pláž Elafonisi

Pokud je jedna pláž symbolem Kréty, je to Elafonisi v jihozápadním cípu ostrova. Pláž je lemována růžovým prstencem z drčených koralů a mušlí, který tvoří nadpozemský přechod mezi bílým pískem a akvamarínovou vodou. Pokud vás tato pláž omrzí, můžete si vyhnout kalhoty a přebrodit se na jinou na malebném ostrůvku. Z Hanie je to sem 1,5 hodiny jízdy pozoruhodnou krajinou. Perfektní ubytování nabízí Elafonisi Resort, malý hotel s vynikající rybí restaurací (pokoje od 60 €/1 500 Kč; elafonisi-resort.com).

Ostrov Hrysi

Místní tradice říká, že Hrysi (také znám jako Chrissi nebo Gaïdouronisi) je místem, kde si Odysseus vychutnal odpočinek při svém návratu z trojské války, a jeden pohled na tento ostrov u jihovýchodního pobřeží vám ukáže, proč mohl mít slavný hrdina potíže s odchodem. Zalesněné kopce zde shlíží na pláž s bílým pískem obklopené vodou a v jasném slunečním světle je to téměř šokující podívaná. Hrysi je dostupné pouze trajektem z Ierapetry (lístky zakoupíte u prodejců v okolí přístavu za 24 €/600 Kč). Ubytovat se můžete v hotelu Cretan Villa v Ierapetře, kde je krásné nádvoří a pokoje s kamennými zdmi (pokoje od 48 €/1 200 Kč; cretan-villa.com).

Pláž Vai

Odlehlá zátoka pláže Vai se nachází na severovýchodním cípu Kréty a je obklopena lesem datlových palm. Teorie o přítomnosti tohoto nepůvodního druhu naznačují, že první palmy vyrostly z datlových pecek, které sem přes palubu hodili starověcí fénicií vojáci, římsí legionáři nebo dokonce piráti. Dnes se palmy sklánějí nad zlatými písky, smaragdově zelenými vodami a malebnou trojicí skalnatých výběžků. Asi deset minut jízdy od pláže Vai jsou kamenné domy Esperides, vily s možností vlastního stravování uprostřed olivového háje s výhledem na vodu (pokoje od 52 €/1 300 Kč; palaikastro.com/esperides)

5 KROKŮ K BOŽSKÉMU ZÁŽITKU

1 Prozkoumejte Hanii

Ve starobylém přístavním městečku Hania si užijete den prozkoumávání malebného ná-
břeží Kastelli a starého města, přičemž nepřehlédnete minojské vykopávky. Skvělé ubytování najdete v hotelu Elia Estia ve čtvrti Kastelli, kde vás čekají jedinečné apartmány. Prostorné a stylové, ve světlých barvách, vkusný nábytek a svítidla v industriálním stylu – každý má výhled buď na přístav, nebo na staré město a hory (od 72 €/1 800 Kč za noc; eliahotels.com).

4 Cesta po pobřeží a vinice

Ráno nemeškejte a hned po osmě se vydejte do pekárny Chatziparaschos pro čerstvou baklavu právě vytaženou z trouby (od 6 €/150 Kč za krabici; Emmanoil Vernardoy 30, Rethymno). Za hodinu cesty na východ podél severního pobřeží dojedete k městu Heraklion, to objednáte a doporučíme zamířit rovnou do vinařské oblasti Dafnes, kde roste vinná réva uprostřed olivových hájů. Nesmíte vynechat návštěvu vinařství Douloufakis (na obrázku), ochutnávku jejich oceněného suchého červeného Liatiko a návštěvu vinice na svahu (láhev od 14,40 €/360 Kč; doporučujeme udělat rezervaci; douloufakis.wine/el). Výtečná večere vás nemine v heraklionské taverně Karnagio, kde se podávají krétská jídla, jako jsou mušle se sýrem saganaki (hlavní chod od 7,20 €/180 Kč; karnagio.gr).

5 Návštěva Knossu a Diovy jeskyně

Pouze 15 minut jízdy na jih od hlavního města Kréty se nachází minojské hlavní město doby bronzové Knossos, nejpozoruhodnější archeologická zřícenina Kréty. Doporučíme vyrazit brzy, abyste se vyhnuli frontám, a měli celé dopoledne na prozkoumávání rozsáhlého komplexu (vstupenky od 9 €/225 Kč; etickets.tap.gr). Když se odtud vydáte na jihovýchod, je před vámi hodinu a půl dlouhá cesta přes točité horské silnice a malé, bílé vesničky k okraji náhorní plošiny Lasithi a jeskyni Dikteon. Cesta pokračuje po strmé stezce po úbočí hory a pak vede dolů do starověkého šera jeskyně (vstupenky 6 €/150 Kč; visitgreece.gr). Než se vydáte zpět na letiště Heraklionu, určitě si kupte slavný místní med ve stánku u silnice (na obrázku).

2 Projděte si soutěsku Samaria

Po hodině a půl cesty na jihozápad se ubytujte v Monastery Estate Retreat v regionu Sougia. Hotel vám může zajistit odvoz na začátek soutěsky Samaria a vyvednutí ze Sougie na konci (asi 60 €/1 500 Kč). Procházka soutěskou vám zabere minimálně šest hodin (vstup 6 €/150 Kč; samaria.gr), poté se trajektem z přístavu v Agia Roumeli na jižním pobřeží (12 €/300 Kč; anendyk.gr) přesunete do přístavu Sougia, kde bude připraven váš transfer zpět do hotelu. Skvělé ubytování najdete vysoko v horách v Monastery Estate Guesthouse (vpravo). Každé apartmá je stylizované a má soukromý bazén (otevřený od dubna; apartmá s bazénem od 184 €/4 600 Kč; monasteryestate.com).

3 Starověké město Rethymno

Nejlepší krétskou snídani je křupavý chléb s místními sýry. Až si ji vychutnáte, je čas vyrazit na sever, stočit cestu na východ a po dvou hodinách dojedete do Rethymna. Čeká vás procházka ulicemi starého města a nábrežní pevnost ze 16. století. Úžasné jídlo si můžete dát v restauraci Avli (vlevo). Požádejte o místo na zeleném nádvoří a ochutnejte moderní verze místních jídel, jako je fileť z mořského jazyka podávaný s omáčkou z hořkých mandlí (od 24 €/580 Kč; avli.gr). Přespat můžete v srdci středověké čtvrti města v Rimondi Boutique Hotels, kde máte na výběr mezi přestavěným benátským palácem, nebo moderní budovou s mezaninovými apartmá a sudovými stropy (otevřeno od dubna; pokoje od 112 €/2 800 Kč a apartmá od 172 €/4 300 Kč; hotelsrimondi.com)

